

ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРУКТУРНИ ФОНДОВЕ И СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

На 23 май 2005 г. в София се проведе международен семинар на тема "Новите европейски политики: структурни фондове и социално включване", по инициатива на Европейската антибедност мрежа (EARN), консултативен орган към Съвета на Европа, и с активната организационна работа на информационен център "Неправителствени организации срещу бедността", EARN - България.

В семинара взеха участие представители на EARN, българското правителство, научните среди, неправителствените организации (НПО), журналисти. Той беше официално открит от *ст. н. с. д-р Духомир Минев*, председател на EARN - България.

Г-н Минев разгледа основните направления в дейността на EARN от момента на нейното създаване през 1990 г. досега, а именно - лобиране за интегриране борбата с бедността и социалното изключване (БСИ) във всички политики на Общността в полза на социалното включване; наблюдение и анализ, разработване на насочващи предложения за европейските институции; информационно осигуряване (вкл. чрез уебсайта www.earn.org) по въпросите на бедността; създаване на работни групи и организиране на международни семинари, обмен на опит в областта на социалното включване и обучение.

От името на българското правителство и министъра на труда и социалната политика приветствие към участниците в семинара поднесе *г-жа Емилия Войнова*, ръководител на дирекция "Политики, анализи и планиране" в Министерството на труда и социалната политика (МТСП). Тя се спря на управленския инструментариум в политиката на социално включване: Националната стратегия за борба с бедността и социалната изолация 2003 - 2007 г.; националните планове за борба с бедността и социалната изолация 2004 г. и 2005 - 2006 г.; Съвместния меморандум по социално включване, подписан от българското правителство и ЕК на 03.02.2005 г. в Брюксел. За изготвянето и реализацията на рамковите документи в социалната политика са мобилизирани всички заинтересувани страни; осъществено е целево наблюдение на домакинствата в България; очертани са профили на бедността; разработена е първата карта на бедността и социалната изолация по райони и информационна система за социалните индикатори.

Изпълнителният директор на EARN *г-н Финтън Фарел* пожела успешна работа на семинара и изтъкна необходимостта от разглеждане на бедността и социалното включване в европейския контекст, защото тя не е неизбежна и е неприемливо явление за Европейския съюз. Допуснатите грешки трябва да се преодолеят, за да се защитят фундаменталните човешки права, с което ЕС се обвързва финансово чрез структурните фондове (СФ).

Г-н Фарел обърна внимание на многогодишната ползотворна съвместна работа на EAPN, на страните-членки на ЕС и българската анти-бедност мрежа, благодарение на която става възможно с Договора от Амстердам да се предприемат конкретни мерки и борбата с БСИ да влезе в дневния ред на Европа. Той взе отношение по въпроса за общото и различното в причините за бедността в отделните страни и подчерта, че реализирането на националните планове, на специфичните мерки за борба с БСИ са отговорност на правителствата и местните власти, а на равнище ЕС се осъществява координация, обмен на опит, сътрудничество и финансиране. С тази цел от националните правителства вече е договорена Европейската финансова програма за периода 2007 - 2013 г. и е налице становището по нея на EAPN и Групата по структурните фондове. Относно въпроса за корупцията при разпределението и използването на средствата по СФ г-н Фарел посочи, че при нейното доказване парите се връщат и конкретните случаи се разследват на европейско равнище. Той подчерта голямата роля на НПО в управлението и усвояването на предоставените от ЕС средства за ефективен контрол върху корупционните практики и за въздействие върху правителствата при вземането на решения по СФ. За това ще допринесе подготвеният Наръчник по използване на средствата от фондовете, чието представяне ще стане още тази година.

Г-н Рей Филипс, председател на работната група по структурните фондове и представител на EAPN - Англия, запозна аудиторията с реалността в Обединеното кралство, с проблемите на хората, работещи на улицата, и с предстоящата среща за разглеждане на микропрограмите по тези фондове. Вземайки отношение по Финансовата перспектива 2007 - 2013 г., той подчерта необходимостта от участие на НПО в осигуряването на програми и проекти за пълноценно използване на ресурсите по СФ, контрол при тяхното усвояване по предназначение във всички страни-членки на ЕС, както и в България и Румъния, пряк достъп на нуждаещите се до средствата без бюрократични бариери (например предоставяне на малко средства на малки групи нуждаещи се срещу обикновен списък), което съществува в Англия и може да се приложи и в други страни, така че в крайна сметка да се постигне устойчивост на европейския социален модел.

Г-жа Микаела Мозер, ръководител на австрийската EAPN, изтъкна, че България е първата от асоциираните в ЕС страни, създава мрежа за борба с БСИ и е станала член на EAPN. Тя посочи че 68 млн. човека живеят в бедност, т.е. 15% от населението на ЕС - втората по големина група в него, което изисква политическа воля за реализация на Лисабонската стратегия (2000 г.) и ефективното използване на СФ за активизиране на социалното включване. Богатството се разглежда като контрапункт на бедността, при усъвършенстването на механизма за

неговото разпределение за постигане не просто на икономически растеж, а на общество, способно да се погрижи за своите членове, така че всеки да има сигурни минимален доход, здравна помощ, обществен транспорт, достъп до пазара на труда, участие в културна дейност, а според възможностите си да помага за развитието на това общество. Тя сподели австрийския опит в посочените направления, голямата роля на НПО за покриване на всички многостранни проявления на бедността с прякото участие на хора, които сами са били подложени на БСИ, запознаването на правителството с проблемите, активното въздействие върху него за тяхното решаване и подобряване качеството на живот в дългосрочен план. Г-жа Мозер отбеляза недостатъците в отчетността (вкл. и в Австрия) и необходимостта от развитие на култура на отчетност у политиците, която е не по-маловажна от борбата с корупцията.

Направените изказвания предизвикаха дискусия по съществуващи в България практики на прилагане на етническият принцип и в резултат - несправедливо разпределение на предоставените от ЕС средства за решаване на проблемите с бедността и социалното включване на ромското малцинство и децата с тежки заболявания и увреждания, което нерядко води до смърт на български деца.

Проф. Борис Ставров (Варненски свободен университет) направи интересен изказване за причините на бедността и изтъкна необходимостта в разпределението и усвояването на средствата за борба с БСИ да се включва пряко не само правителството, но и НПО, които могат да обхванат решаването на проблемите в тяхното многообразие и конкретика. При установено неусвояване или неефективно усвояване на средствата трябва да се предприемат адекватни мерки срещу корупционните практики на всички равнища.

Г-жа Лилия Димова, ръководител на "Агенция за социални анализи", постави въпроса за необходимостта от усъвършенстване на механизмите за установяване и възмездяване на корупционните практики при използването на СФ.

Г-жа Вяра Ганчева, председател на "Форум устойчиво развитие", изказа опасения, че в резултат от корупционни действия ползите от използването на СФ за социално включване в България могат да се окажат по-малки от разходите. Тя изтъкна, че българите в голяма степен се чувстват изключени поради тежката администрация и многото посредници при използването на средствата от европейските фондове, непрозрачността на системата и липсата на публичност на данните от мониторинга.

Ст. н. с. д-р Илона Томова, зам.-директор на Института по социология на БАН, се спря също на високата степен на непрозрачност и непълноценно усвояване на средствата от европейските фондове, слабостта на нашето гражданско общество, в резултат от което 80% от

тези средства се връщат обратно, без да се решават реално проблемите с БСИ в България. Това се дължи на многото дублиращи се и неработещи проекти, получили двойно и тройно финансиране (проекта за помощник-учителите роми), за сметка на други работещи и ефективни, но нефинансирани от Европа проекти (за деца с тежки заболявания и увреждания).

Г-н Лудо Хореманс, вицепрезидент на EARN и представител на EARN - Белгия, разгледа работата на СФ от началото на тяхното създаване през 1988 г., трите основни програми – от 1989, 1999 и 2005-2006 г. Той се спря на новите финансови перспективи (2007 – 2013 г.), одобрени от Съвета на министрите и Европейския парламент, запазването на двата фонда с най-голямо значение за социалното включване - Европейския социален фонд и Европейския регионален фонд, и трите основни приоритета - конвергенция и ликвидиране на бедността в новите страни-членки, насърчаване на конкурентоспособността и трансграничното сътрудничество при запазване на малки програми, по които ще има редовно и постоянно финансиране. Извършва се сериозна работа за намаляване на бумажината и осигуряване на интелигентна администрация, с която националните правителства да могат да работят в съответствие с изискванията на ЕС и Европейската банка, както и за укрепване на капацитета на НПО, така че те да участват при планирането, проектирането, мониторинга и оценката на системата на СФ, за да могат средствата по тях да достигат до маргинализираните общности, без да се противопоставят уязвимите групи.

Г-н Хореманс запозна присъстващите с белгийския опит в използването на СФ, съчетаването на регионалното с европейското финансиране, развитието на социалната икономика, която може да поеме отпадналите от пазара на труда лица в резултат от икономическите реформи, без негативни влияния върху семейния живот, с осигуряване на работа за дълъг период, стимулиране обучението в предприятията и в полза на редовата икономика.

Г-н Серджо Ёйрес, представител на EARN - Португалия, сподели негативния португалски опит в усвояването на средствата от СФ, който България не бива да повтаря. Във връзка с това е необходимо: *първо*, да не се влагат всички средства в инфраструктура и да не се забравят важни за социалното включване приоритети като образование и култура, което е станало причина в момента Португалия да е на последно място сред страните-членки на ЕС по образователно равнище на населението си; *второ*, да се изградят мрежи на НПО в цялата страна, които да не се противопоставят една на друга, а да си съдействат при осигуряването на средствата от структурните фондове за социално включване; *трето*, да не се допуска богатството в Европа да означава бедност в другите държави и да не се забравя, че с миграцията хората от тях идват в нашите

страни, а бедността се възпроизвежда. Г-н Ейрес пожела повече оптимизъм на България относно влизането ѝ в ЕС, тъй като нейните стартови позиции са по-добри от тези на Португалия.

Г-жа Анита Морхард, представител на EAPN - Германия, сподели позитивния социален опит на страната. Тя посочи, че там е имало уникална система за предоставяне на социални услуги и се спря на активната работа на НПО, обединени в национална мрежа за защита правата на бедните, въпреки че правителството е отричало тяхното съществуване. Г-жа Морхард изтъкна, че бедността се дължи на лошото разпределение на богатството както в Германия, така и в другите страни, особено при пазарните условия, в които социалните услуги трудно оцеляват. Поради това е нужно високо качество и статистическа информация, която да не може да бъде атакувана.

Г-н Карел Шварц, представител на EAPN - Чехия, разгледа успешната работата на чешките НПО, които са независими и обединени от 1996 г. във всенародна организация с много регионални структури. Той посочи, че ЕС и СФ са възможност, която може да се използва без опасения за социални и икономически трудности, за което Чехия е доказателство, и пожела успех на България и на българските НПО.

В заключителното си слово г-н Фарел обърна внимание на необходимостта от нова култура на политиците, за да се справят с новите реалности на глобализацията и въздействието ѝ върху живота на хората. ЕС е реалност, с която трябва да се съобразяваме, да работим заедно, да се учим един от друг, използвайки песимизма, за да сме стъпили на земята, а оптимизма - за да вървим напред в сътрудничество помежду си, така че СФ да се използват по най-добрия начин за намаляване на БСИ.

Председателят на EAPN - България г-н Д. Минев благодари на представителите на EAPN и на всички активни участници в семинара за полезните им уроци относно ефективното използване на средствата по СФ и постигане на социалното включване, с което закри семинара.

Д-р Антоанета Златкова